

Տարեկան 10 րուբ., վեց ամիսը՝ 6 րուբ. կըստ ամիսը 3 ր. 50 կոպ., ամիսը (Թիֆլիսում) 1 ր., հատուկ 5 կ.: Բոմբոնորդ են գրուում Թիֆլիսում՝ միմյանի խմբագրատանը:

Խմբագրութեան հասցեն՝ Тифлис, Редакция «Норъ-Даръ» կամ Tiflis, Rédaction «Nor-Dar»

Խմբագրութիւնը բաց է ամէն օր (բացի տօն օրերէն) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Յայտարարութիւններն ընդունուած են ամէն լեզուներով: Յայտարարութիւնները բառին 2 կ., լեզուներին համար կը լինուի անվճար:

ԲՈՎԱՆԻՅԱՆԻՐԻՆ

Առաջնորդող. — Անաստասիանոս-թիւնն ու կաթնատեսութիւնը Կովկասում:

Քրոնիկոն. — Լուրեր: Մեզ գրուած են. — Գանձակեց, Գետա-չէնց, Գետադարսկուց, Զառախուց: Նամակ խմբագրութեան:

Աստուածային հասարակական հիմնադրութիւնները և նրանց վարչակարգը: Գիւլիսի կարեւորների կարեւոր:

Մամուլի շուրջը: Թղթ և կց ու լինելու են. — Մարաշայի արտաքինը:

Բաղադրական. — Մեկին ինքնասպանութիւնը, Գարագէտի գիւլիսիները երկը Բելգիայի, Դրագա թագուհու ընդերքը բուլղարական թիւրքիայի դէմ: Ենթադրա-հետազոտութիւնը:

Տեղեկատուութիւն: Յայտարարութիւններ:

Թիֆլիս, 16 Յունիսի 1903 թ.

ԱՆԱՍՏԱՍԻԱՆՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԿԱԹՆԱՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ

«Նոր-Դար»-ի վերջին համարներից մէկի բրնձիկներն բաժնուած ընթերցողը պատահած պէտք է լինի մի այսպիսի լուրի, թէ կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութիւնը որոշել է մարդիկ ուղարկել Կովկասի և Անդրկովկասի այն վայրերը, ուր ժողովրդի ըզրադմունքի ու աշխատանքի աղբիւրներից մինն է կազմուած կաթնատնտեսութիւնը, արդիւնաբերութեան այդ ճիւղը զարգացնելու և կանոնաւոր հիմունքներ վրայ դնելու համար:

Խնդիրը, ուրեմն, վերաբերում է մեր երկրի գիւղատնտեսական արդիւնաբերութեան գլխաւոր ճիւղերից մէկին և նրա բարելաւելուն ու կատարելագործելուն հն ուղղուած ձեռք տունուած միջոցները: Կովկասն ու Անդրկովկասը պարունակելով իւր մէջ ընդարձակ արօտատնայիններ, մարգագետիններ ու անտառուտ մասեր, այդ երկրների բնութիւնը նրա ժողովրդի ուշադրութիւնը շատ վաղուց դարձրել է գիւղական հասարակութեան կեանքի այդ գրաւմունքի վրայ: Կովկասեան գիւղատնտեսը, լինի նա հայ, վրացի կամ թուրք շատ հնուց ծանօթ է անասնապահութեան հետ, և եղբիւրաւոր անասուններին նա դործ է ածել և ածում, թէ իւր զաշտային աշխատանքների մէջ և թէ միաժամանակ օգտուել նրա արդիւններից: Հակառակ այդ արհեստի, գիւղացի հասարակութեան կեանքի աղբիւրներից մէկը կազմող այդ գրաւմունքի այդքան հնութեան, դարերի ընթացքում շատ քիչ փոփոխութեան ու կատարելագործութեան է ենթարկուել նա, և այսօր եղբիւրաւոր անասունների խնամատարութիւնն և նրա արդիւնքը կազմող կաթնատնտեսութիւնը համարեա նոյն վիճակի

մէջ են, ինչ որ սրանից 100, նոյն իսկ աւելի ժամանակ առաջ:

Գիւղատնտեսութեան ինչպէս միւս բոլոր ճիւղերի, նմանապէս և այդ ճիւղի յետամնացութեան պատճառները պէտք է փնտել գիւղական ժողովրդի խորին տղիտութեան մէջ, որը դեռ ևս չարունակուած է իւր ամբողջ ոյժով և չզիտներ մինչև երբ:

Կովկասի գիւղացին, ունենալով հանգեք մարմարութեան տակ անասնապահութեան ամեն տեսակ յարմարութիւններ, ոչ միայն չի կարողանում նրանից օգտուել, հապա շատ անգամ ահագին վնասներ է կրում նրա երեսից, որովհետև նա չգիտէ իւր անասուններին խնամելու, նրանց ցիւղերը աղետալանելու կերպերը, նրան անծանօթ են նրանց մէջ առաջ եկած հիւանդութիւնների դէմ մարտաւել միջոցները և վերջապէս նրանից ստացուած արդիւնքը — կաթը վատնում է բոլորովին ի գոլ և կամ տալիս է խիստ չնչին օգուտ, նրանից պատրաստուած «տեղիական» իւր, պանիր, կայն, մեծ մասամբ ստոր յատկութեան լինելու պատճառով:

Մինչդեռ անասնապահութիւնն ու կաթնատնտեսութիւնն այդքան աննշան գեր է խաղում կովկասեան գիւղացու տնտեսական կեանքի մէջ, ուրիշ երկրներում, միմյան աշխատանքի այդ ճիւղը ոչ միայն կարողանում է մի ամբողջ երկրի կեանքը ապահովել, այլ և տալ նրան բարեկեցիկ վիճակ, հորատութիւն, նիւթականի բացարձակ տալահութիւն:

Կովկասեան անասնապահութեան և կաթնատնտեսութեան այդքան յետամնաց դրութեան առաջ լծող են այն միջոցները, որոնք ձեռք են առնում ձեռնհաս մարմինների կողմից գիւղատնտեսութեան այդ ճիւղը, գիւղական հասարակութեան հարկատուութեան այդ աղբիւրը զարգացնելու նպատակով: Մեր կարծիքով այդ գործը պահանջում է, առաւել զօրեղ միջոցների կիրառութեան, որոնց յամառ գործադրութեամբ միայն կարելի է գիւղական տնտեսութեան այդ ճիւղը դարձնել համապատասխան ժամանակի պահանջների:

Ցանկացուած նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ է դործը դնել առաւել լայն հիմունքների վրայ, որը անշուշտ, բայց է անուշ բաւական խոշոր ծախսերի դուռն և, միւս կողմից, պահանջում տոկոսն ու յարատե աշխատանք:

Նից աւելի յարմարութիւն են ներկայացնում այդ գործով պարագիւտ տեսակէտից, հիմնել անասնապահական - կաթնատնտեսական ուսումնարաններ երկու կամ երեք տարուայ դասընթացով և ընդունել այդ հաստատութիւններից իւրաքանչիւրի մէջ իւր չըջակայ ամեն մի գիւղացի ու գիւղաբաղաբից մի-երկու ընդունակ աշակերտ: Ցանկեալ տարուայ ընթացքում գիւղական ամեն մի հասարակութիւն կունենայ իւր մէջ մի քանի գործին հմուտ, արհեստին տեղեակ մասնագէտներ, որոնք յեղափոխելով գիւղատնտեսութեան այդ ճիւղի մէջ տիրող ներկայ գրութիւնը, կտան նրան գիտութեան պահանջների համապատասխան կազմ և շահագործման դրութիւններ:

Որքան էլ գծուար լծուի գործունէութեան այդ եղանակը, այնուամենայնիւ նա չի զարգանում ամենից աւելի կարողին ու գործնականը լինելուց, որի առաջ ինքնընդունեալ նսեմանում են ձեռք առնում մանր-մուկ միջոցները, որոնք, ժամանակաւոր լինելու հանգամանքն ունենալով, չեն կարող Կովկասեան գիւղատնտեսութեան, անասնապահութեան մէջ դրուել ունեցող յետամնացութեան հիմնական դարման տանել:

ԲՐՈՆԻԿՈՆ

Ռուսական մանուֆակտուրային ապրանքները Պարսկաստանում աւելի տարածելու համար ռուսական խոշոր ֆերմաներից մի բանիւր, «Կասպի»-ի ասելով, մտադրել են այս ամառ իրենց գործակալներն ուղարկել պարսկական նաւահանգիստները տեղական մանուֆակտուրային վաճառականների մօտ: Այդ գործակալներն իրենց հետ կտան նաև զանազան ապրանքներ իմունքներ: Ռուսական ֆերմաներն այս միջոցին դիմում են այն պատճառով, որ օտարերկրեայ մանուֆակտուրային ապրանքները Պարսկաստանում վերջին տարիներն հետադարձ մեծ ծաւալ են առնում և դուրս են ընդուն այնպիսիք որոնք անկախ գործարանների ապրանքները, ասելով այս վերջին հանգամանքը բացատրում է նրանով, որ օտարերկրայ ֆերմաներն իրենց չիղիղին համար մեծ զիջումներ են անում պարսիկ վաճառականներին:

Բաթումի շատ վաճառականներ «Զեւոն»-ի ասելով ուղում են միանգամայն առ միշտ առհմանել, որ խանութները փակուեն երեկոյան ճիշտ ժամը 8-ին: Ինչպէս յայտնի է, Թիֆլիսում ևս վերջին ժամանակ այսպիսի մի խնդիր է յարուցւած, ասելով ոչ թէ վաճառականներն, այլ գործակալներն կողմից: Այսպիսով այս գործում Բաթումն աւելի մեծ շանս ունի խնդրի յաջող լուծման համար, քան Թիֆլիսը:

Բարձրագոյն հրամանի հիման վրայ, հինգ տարի ժամանակամիջոցով, սկսած 1903 թ. յունուարի 1-ից, ճամախի քաղաքից բնակարանների պետական տուրք չի առնուելու:

Խարկովից հեռագրում են, թէ

Կովկաս եկողների թիւն այնքան շատ է, որ երկաթուղու լրացուցիչ գնացքներ են պահանջում մինչև Ռոստով: Վերջին երկու տարում նկատուած է, որ ուղևորներն ամառ ժամանակ աւելի շատ գէպի Կովկաս են դիմում, քան թէ գէպի Ղարմ:

Ահապատուից հեռագրում են, որ այս օրերն ռուսական ընկերութեան «Սեւ» չողանաւով թիւրքա են գաղթել Ղարմի մօտ 800 թաթար:

«Ռուսակ» Մոլդով լրագրը թատրոնական բիրոյում ստուգել է, որ ոչ մի հիմք չունի այն լուրը, թէ Թիֆլիսի արքունական թատրոնը առաջիկայ սեզոնի համար վարձել է երգչի Ֆիլենդեր:

Յունիսի 13-ին Թիֆլիսում վախճանուեց Կովկասի կառավարչապետի խորհրդի անդամ Կարլ Կեստեր:

Թիֆլիսի քաղաքային մի 4 րդ խանութը բացուելու է Վերայի հրապարակում կիլբակի, յունիսի 22-ին:

Ճանապարհների հաղորդակցութեան միւնիստրութեան մէջ մշակուած վիճակագրական տեղեկութիւններից երկուսն է, որ անցած 1902 թուին ռուսական երկաթուղիներից ընդհանուր մուտք գոյացել է 592.553.471 ր., նախորդ տարուայ մուտքից 18.586.899 րուբլով աւելի:

Այս ամառ Կովկաս են գալու անդրկասկա տուրիստներ, թուով 150 հօգի: Նրանք այցելու են, ի միջի այլով, Թիֆլիս:

Այս տարի Թիֆլիսի աւելական զոլորցում ուսումն աւարտել են 30 հօգի, որոնցից 10-ը հայ են:

Նաւագնացութեան և առևտրի ոռոտական ընկերութիւնը վճել է շաղկաւային մշտական կահուստը հաղորդակցութիւն սահմանել Օդեսայի և պարսկական նաւահանգիստների միջև:

ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

ԳՆԵՄԵՐԻՍ. — Յայտնի է, որ հայ երգչի Ներսէս Զահարանը օնցիկալ տարուայ վերջերին հոգեկան հիւանդութիւն ստացաւ: Մինչև այժմ նա քաղաքում էր բժշկուած, իսկ այս օրերն փոխադրուեց Պետերբուրգ, այնտեղ բժշկուելու համար:

Մեր քաղաքի գրագրան-ընթերցարանի մասին շատ է գրուել: Անցեալ տեղեկանքներն այս հաստատութիւնը խոխաղուեց հայոց թաղի կեդրոնը: Այժմ գտնուել է ուղղակի անկ զբոսայիտի մէջ: Գրագրանը հայերէն գրքերի կողմից շատ աղքատ է: Չնորհիւ հայ երկրտաւարութեան դատապարտելի անուշադրութեան, գրագրան այժմ կրկին փոխադրուել է թրքաց թաղի մի հեռուարդ անկիւն:

Ճամայիւր զօրագուհի փոխադրուելով քաղաք, տները վարձը թանկացաւ: Թանկութիւնը զգալի է մանաւանդ հայոց թաղում, որ հաստատուած է զօրագուհի: Այժմ բաւական նոր տներ են շինուում:

Քաղաքի ու Յովհաննէս եկեղեցին մտադրութիւն կայքադէպու և նորը շինելու: Յատակագիծը պատրաստ է:

ԳԵՏԱՆԵՐԻՍ (Գանձակի գաւառ). Գիւրակի, յունիսի 8-ին, չըբղ հանդիսով մեր եկեղեցում կատարուեցաւ ու էջմիածնի տները: Պատարապէն երգում էր մեր եկեղեցու երգերի խումբը, տօնի առթիւ խոսեց Դեանդ քահ: Տէր-Խարաչէկան: Պատարապէց յիտայ չըբղ կերպով կատարուեցան հայրապետական մարմինը:

Անցեալ մայիս ամսի սկզբից մինչև

չի այսօր շարունակ անձրևներ են տեսնուել, և դեռեւր բարձրանալով փոքրից, մեծամեծ վնասներ են հասցնում մեզանից հետո տափաստանում բնակող հայ և թուրք հասարակութիւններին, քաղհան անելով նրանց արտաքը և մինչև անգամ քշելով տները: Գետան կորուսւած մեր հանդի փայտեայ ջրանցքը, որ մօտաւորապէս երեք հարիւր րուբլի ծախս է նստել, դոհ զբնաց բնութեան աղէտներին: Յունիսի 7-ին խիստ անձրևների հեղեղից գետը շափեց դուրս փոքրից բարձրանալով, իւր ալիքներին դոհ արաւ մէկ պարսիկ երեխայի, որի դիակը հազիւ կարողացան գտնել երկու օրից յետոյ աւազի մէջ թաղուած: Թանձր մառախուղը երկրից չի հեռանում, և մեզանում կարծես ամառուայ տեղ աշունը լինի: Եթէ մի քանի օր էլ եղանակներն այսպէս շարունակուեն, կիշանտ մեր թէ տափաստանի և թէ սարի արտաքը և ժողովուրդը կմնայ չոր հացի կարօտ:

ԳԵՏԱՆԻՍԻՍԿԻՍ. — Հանքային ջրերն եկողների թիւը տարեցտարի շատանալու պատճառով Պետրոպոլիսի և իւր շրջակայ կուրորտների հետգնեւտ հարկատնում են նորանոր շինութիւններով և զրոտալայրերով: Ինչպէս հաղորդում է «Кавк. мин. воды» թերթը, մինչև այսօր (յունիսի 12) հանքային ջրերն են եկել 10 հազարից աւելի անձ, այն ինչ անցեալ տարի մինչև նոյն օրն եկել է մինչև 7—8 հազար: Նուազածուների խմբերի և ներկայացումների պակասութիւն չկայ: Եկել են նաև հայ գերատաների մի քանի ներկայացումներ տալու համար: Հանքային ջրերից օգտուելու համար եկել են Բագրուց և այլ տեղերից բաւականաչափ հայեր: Պետրոպոլիսի հայոց եկեղեցում երգում է կանոնաւոր երկուսու քառաձայն խումբ բաղկացած 20 հոգուց:

ՃԱՄԱԻՍԻՍ. — Վերջին օրերս տեղացի կարկուտը վնասեց այգիներն ու արտերը: Փչացած են կիսով չափ Մադրասայ, Բարբանջի, Բելախանի, Դարաբարանջի, Թանիշէնի, Դուրաբիշէնի, Հնդարի, Զարգարանի և դարձեալ մի քանի գիւղերի այգիներն ու արտերը: — Յունիսի 1-ին, երեկոյան 8 ժամին, զգացուեց թիթիկ երկրաշարժ:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Այս օրերս մեր ձեռքն ընկաւ Մովսէս խորենացու պատմութեան ռուսերէն և հին թարգմանութիւն, որը տպուած է Պետերբուրգում 1809 թուականին: Թարգմանիչն է Յովսէփ Խորենացի Յովհաննէսեան:

Գրքի առաջին երեսում տպուած է՝ Арменская история, сочиненная Моисеем Хоренскимъ, съ краткимъ географическимъ описаніемъ древней Арменіи. Перевелъ съ Арменскаго на Россійскій языкъ Архидіаконъ Іосифъ Іоаннессовъ.

Երկրորդ թերթի երեսին տպագրուած է՝

Его Императорскому Величеству Всемилостивѣйшему Государю Императору Александру I-му.

Իսկ երրորդ թերթի երեսին տպուած է՝

Всеавгустѣйшій Монархъ! Исторія Моисея Хоренскаго есть повѣствованіе Царства и Царей Арменіи. Издавая переводъ ея въ свѣтъ, дерзнулъ я украсить его именемъ Вашего Императорскаго Величества, яко сильнаго въ Царяхъ,

земныхъ. Всемилоствѣйшій Государь! воззри съ высоты престола Твоего на сіе всеусердное приношение съ благоговѣніемъ повергаемое къ священному подножію онаго.

Вашего Императорскаго Величества вѣроноподанный Армянской Церкви Архидіаконъ Іосифъ Іоаннесовъ.

Յառաջարանի մէջ թարգմանիչը գրում է, ի միջի այլոց, թէ անպիտանները սովորում են հայերէն, որ կուրորդական այս գիրքն իրենց լեզուով հրատարակել և թէ Մովսէս Խորենացին արդէն լոյս է տեսել լատիներէն լեզուով 1736 թուականին:

Այս գիրքն եւ գինը եւ մի գերմանացուց և այժմ իմ սեպականութիւնըն է. եթէ որեւէ ցանկացող լինի, կարող եմ ծախել գինը գինով:

Միք. Գր. Սարգսեան

Եկեղեցորդ (Գանձ. գու.), 11 բլու.

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԶԱՐԴԱՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՆՐԱՆՑ ՎԱՐՈՒՆԵՐԸ

Անցեալ անգամ թղթակցութեան մէջ խոստացայ գրել Ամերիկայի երկու հատիկ հաւարակական հիմնարկութիւնները—Եկեղեցու և կանանց բարեգործական ընկերութեան մասին. կատարում եմ իմ խոստումս այս յօդուածը նուիրելով եկեղեցու:

Ամերիկայի հայոց եկեղեցին, կամ աւելի ճիշտ ասած, աղօթատունը, շուտով կրողիւ էր գոյութեան քոտնամայ շրջանը. սթէ չէր ըստաւում, մեր եկեղեցին Անդր-Կասպեան երկրում ամենահին աղօթատունն է: Մինչև 1891 թ. նա ներկայացնում էր մի բոլորովին անշուք և խալիսու ու փոքր սենեակ, որ իւր մէջ կարող էր պարունակել միայն 60—80 հոգի. ինչպիսի թուականն հայերի թիւն Ամերիկայում բաւականին մեծանալով՝ կարելի զգացուց նոր, շքեղ ու մեծ եկեղեցու: Ժողովուրդը բաժանուց երկու կուռակցութեան. մէկն ուզում էր նոր եկեղեցի կառուցանել, միւսը կամենում էր հինը հիմնաւոր նորոգութեան հիմարկել, մեծացնել և զանազանութեան կառուցանել. վերջին կարծիքը յայտնող հանդիսացան և նախկին երէցփոխ պ. Տէր-Մկրտչեանցի ու ճարտարապետ Մովսէսֆեանցի ջանքերով ու աշխատանքով հիմքից նորոգուց աղօթատունը և կառուցուց բաւականին փառաւոր և շատ գեղեցիկ մի զանազակատուն, Աղօթատան օրհնութեան հանդէսին ներկայ էր նաև նախկին կառավարչապետ, այժմ գնդապետական մի-նիստը, գնդապետ Գրիգորյանը, որ ի յիշատակ իւր ներկայութեան վերադարձնեց եկեղեցու հարաւային կողմը գտնուող գետինը, որ անհեռա-տես մարդկանց կողմից անըտարա-վարութեան շնորհիւ խլուած էր եկեղեցուց: Աղօթատան սկզբնաւորութեան օրից երէցփոխ պաշտօնը վարում են զանազան աննշան մարդիկ. ոչ հաշուապահ: թիւն, ոչ հաշուետեսութիւն գոյութիւն չեն ունենում. ճարտար թիւ առաջնորդը ոչ մի հայի չէ պահանջում անպարտաճանջ երէցփոխներին, ոչ մի կոտորակ է չնշանակում, ում ձեռքն ինչ անցնում է, իւր սեփականին է համարում. այդ է պատճառը, որ 4—6 տարիներից յետոյ, երբ երէցփոխ է ընտրւում պ. Ն. Տէր-Մկրտչեանցը, վերջինիս յանձնուած է միայն 3—4 հարիւրաչափ մի ողորմելի դու-մար, որ մի գիտէ ինչ հրաշքով ազատուած է լինում անյաղ կողորդներից: Գ. Տէր-Մկրտչեանցը ութ տարի վա-նելով երէցփոխի պաշտօնը՝ թէ ժա-մանակի եկեղեցական ծխական զբա-ղոն է պահում, թէ եկեղեցին հիմքից նորոգում և թէ ութ հազար ռուբլուց աւելի մի պատկառելի գումար յանձ-նում իւր յաջորդին. բայց կարծում էր ամենքն էին գոհ նրա երէցփոխութիւ-նից. ժամանակին գտնուեցան նոյն իսկ սանձարձակ բերաններ, որոնք չբա-շուցան հրապարակով կասկած յայտ-նել նրա անբիւծ և յամենայնիւ շահա-ւէտ պաշտօնավարութեան դէմ, այն-

պէս որ այդ պատկառելի անձնաւորու-թիւնը չլրացած իւր գործունէու-թեան երբեք եւս չաւանդէ՝ ստիպուած եղաւ հրաժարական տալ և ասպարէզը թողնել աւելի եւսանդուն և գործու-նեայ անձանց:

Յաջորդ երէցփոխը երբ տարւոյ ընթացքում ութ հազարի վրայ շուս-լացրեց և ոչ մի կապէկ, բայց զբա-խարէն եկեղեցու բակը բարեկարգեց և աւելացրեց մի քանի սենեակներ, որ ապագայում բոլորովին անպէտք ճա-նաչուեցին:

Սրան յաջորդեց ներկայ երէցփոխ պ. Յ. Զահունեանց. եկեղեցական գու-մարները, որ մի առժամանակ կանգ էին առել սառեցման կէտի վրայ, կը-րէին սկսեցին աճել. եկեղեցու մէջ մտցրեց մի կարգ ներքին բարեփոխու-թիւններ, եկեղեցական գումարների և գոյքի հաշուապահութիւնը կանոնաւո-րուցեց և որոշ սիւսեմի ենթարկուց. բայց ներկայ երէցփոխի ամենաշքեղ ընկնող գործն եղաւ ժողովրդի ծխա-րածանութիւնը. այն բոլոր ոչ ցան-կալի գծաւթիւններն ու ընդհանու-նեքը, որ տեղի էին ունենում մեր բա-հաններին մէջ նորեկ ծխականների ա-նորոշութեան պատճառով, միանգա-մից վերացան և հարթուեցան. խմբա-գրուեցան որչ կանոններ, որոնք եր-կու քահանաների և երէցփոխի ստորա-գրութեամբ ուղարկուեցին թեմական առաջնորդին ի հաստատութիւն և այժմ մեր քահանաներին մէջ, աւելի քան երբ և իցէ, նկատուած է համարաշու-թեան և մարմութեան ուղի, որ հա-ւասարակ պատիւ է բերում թէ ի-րենց քահանաներին և թէ այդ մա-սին անգուց կերպով աշխատող երէց-փոխին: Սրանից աւելին չենք պահան-ջում մեր քահանաներից: Ծանկալի է ներկայ գրութեան անփոփոխ շարու-նակութիւնը: Գուցէ հէնց սկզբից էլ այնպէս լինէր, եթէ չլինէին մեր ցա-ւերի կապաւորում մի կարգ ինքնակոչ հոգատարներ, որոնք նոյն իսկ այժմ չեն խղճահարում իրենց բանտարկու-մասները շարժելուց...

Ներկայումս երէցփոխ Զահունեանցի զրադման աւարկան է նոր եկեղեցու կառուցման գործը. այժմեան եկեղե-ցին շատ փոքր է ժողովրդի ներկայ-թիւի համեմատութեամբ. հանդիսաւոր օրերում աղօթատներին ստուար մե-ծամասնութիւնը մնում է դուրսը. իսկ ներսը գտնուողներին մէջ ամենաթեմ-ը շարժումն անգամ անհնարին է լինում: Միքանի նախապատրաստական ժո-ղովներից յետոյ որոշուեցան կառու-ցանքի նոր, ընդարձակ և փառաւոր ե-կեղեցի. պատրաստուեցաւ յատակադի-ծը 35-40 հազարի նախահաշուով և ուղարկուեցաւ Տաշքենդ կառավարչա-պետին ի հաստատութիւն. այնտեղ յա-տակադիւ մէջ մի քանի թերութիւն-ներ նշմարելով և գլխաւորապէս եկե-ղեցու սեղը փոքր գտնուելով՝ վերա-դարձնում են չհաստատուած (այժմ նոր օրէնքի գործութեան եկեղեցին պէտք է չլինուի այնպիսի հրապարակի վրայ, որ իւր շուրջը 10 սաժենաչափ ազատ գետին ունենայ): Յատակադիւ փոխե-լով և եկեղեցու մեծութեան շափը փոքր ինչ նուազեցնելով, կրկին ու-ղարկուած է ի հաստատութիւն պատ-շահաւոր իշխանութեան: Եթէ այս ան-գամ եւ չհաստատուի, այն ժամանակ մնում է մեզ յոյանքս դնել մեր եկեղե-ցու հարեան քաղաքի հարուստներից մէկի վրայ, որ կամ բոլորովին նուիր-իւր գետին մի մասը եկեղեցուն, կամ չափաւոր արժէքով վաճառել, որովհետեւ ընդարձակ գետին քաղաքի կենդանութեան համարին է ձեռք բերել, իսկ քաղա-քից դուրս ոչ մի միտք չունի եկեղեցու կառուցումը:

Ի դէպ. թող ներուի մեզ անել այն-տեղ մի փոքրիկ համեմատութիւն. մինչդեռ մեր մի կտոր հողի պատճա-ռով գտնուած ենք անել գործիւն մէջ և մի քանի-քանի հիւղ հուղար հասա-րակական գումարների ապագայում ձեռք բերելու յուսահատութիւնն այժ-մեանից մեր մտքերն է պաշարել, հայն թէ անդիւ մի բուռն բարեկերը ներկայումս ինչ հակադաս գործի են ձեռնաւարտ եղած. քաղաքի կեդրո-

նում, ամենապիտան փողոցը վրայ բարեկերը հիմնարկել և բաւականին բարձրացրել են մի վիթխարի, շտե-նուած, մեծածախք աղօթատուն. ու-մանը ասում են նախահաշիւը կարգ-մուած է 300 հազարի, ոմանք էլ 150 հազարի. յամենայն դէպս վերջին գու-մարից պակաս ընդունելը միամտու-թիւն կլինի մի այսպիսի հակադասու-ն և փառաւոր շինութիւն գոյութեան համար: Մի բարձր, ասում են, նուիրել է իւր ընդարձակ բակը միջի տներով, յալով և բացի բաւելից 40,000-ի շափ մի գումար, մի ուրիշը 25,000, երբեք-ը՝ աղօթատան կից իւր տունը և այ-գին, այսպէս մինչև վերջին շրջաւորը աղօթատան շուրջը գտնուող բոլոր մեծ և փոքր բակերն ու տները կամ բոլո-րովին նուիրուած, կամ շինին գումա-րով վճարուած են, այնպէս որ ներկա-յումս աղօթատան բակը ներկայացնում է մի հասկնալի թաղ որդէն իսկ պատ-րաստ գեղեցիկ պարտէզներով ու ծա-ւաստաններով. ամեն օր հայերը խմ-բերով կանգնած փողոցում հիանում են այդ փառաւոր և շատնուած շի-նութեան առաջնաւոր բարձրանալը դիտելով և... միայն այդքան. ոչ մէկի ձեռքը դէպի իւր զբաղմունք չի դնում հանդու-մեզ այս ամօթաբար լիճակից: Թուրքերը և պարսիկները ունին 7—8 մեշկներ, մէկը միտից փառաւոր, մի բուռն շրջաւոր հրէաներն անգամ ունին իրենց վայելուչ աղօթատները. միայն միտ խեղճ ու կրակ, հասարակ ցեխից «կողոված» աղօթատներն է, որ զբաղ-ման ամօթից ու երկուցեց կծկուել, չըրի, ծառերի մոտ անկնին է մտել և միայն ներքին զարթոյթից ու նա-խանձից շարունակ ճաքճքում, ճեղ-բուածքներն է աւելացնում և լուրջ կերպով սպասում իւր միջի աղօթա-տներին, այն աղօթատներին, որոնց մէջ եղած հարուստները ոչ թուրքերի, ոչ բարեկերի և ոչ հրէաների մէջ կա-րելի է որոնել. սակայն մոռանում ենք, որ այսպիսի գործեր կատարելու հա-մար հարկաւոր է ոչ այնքան զբաղմունք հարստութիւն, որքան սրտի և բարի նախանձի, որ դժողոգաբար վերջին ժամանակներում շատ հազուադիւ-մէ գարձել մեզանում:

Եկեղեցին ներկայումս ունի աւելի քան ինն հազար ռուբլի, որ ամբողջու-վին պիտի գործադրուի նոր եկեղեցու կառուցման վրայ: Բացի երկու ծխա-ցից քահանաներից, եկեղեցին պահում է երկու մշտական տիրացուներ 10-ա-կան ռուբլի ամսականով և քառա-ձայն երգեցիկ խումբ իւր խմբապետով, որ «վե՛մ զայն աղօթութեան» է դարձել վերջերս մեծ ժողովրդի մի որոշ գաղա-կարգի համար և բաւականին թանգ և նստում առանց այն էլ մեր սակաւա-րդին եկեղեցու համար: Եկեղեցու գոր-ծերը կարգադրում և տնտես է երէց-փոխը բոլորովին անկախ կերպով. չը-կայ ոչ գործակալ, ոչ բարեկարգիչ. քահանաներից մէկի գործակալական պաշտօնից զրկուելուց յետոյ՝ այդ պաշ-տօնն եւս յանձնուած է երէցփոխին, որ մեծ վստահութիւն է վայելում թե-մական իշխանութեան առաջ. սակայն այս բոլոր բարեմասնութիւններով հան-դերձ երէցփոխ Զահունեանցն ունի մի աչքի ընկնող թերութիւն ասեմ թէ թուրքութիւն, որ շատ պայծառ գոյնե-րով հարայայտեց նա այս օրերում իւր արարեւած ընդհանուր ծխականնե-րի ժողովի ժամանակ, որի մասին ար-ժէ փոքր ինչ ընդարձակ խօսել առան-ձին թղթակցութեամբ. այս հարցին խոստանում եմ վերադառնալ յաջոր-անգամ, որ զուցէ առանց բարդական աղղղեցութեան և խրատական հետեան-քի շանցիկ նման դէպքերում նաև ուրիշ տեղերի համար:

Մեր եկեղեցու ներքին կատարելա-պէս համապատասխանում է իւր ան-շուք արտաքինին. նա կատարելապէս գոյր է ներքին բարեկարգութիւնից, եթէ չհաշուել վերջին տարիներում ստացուած մի քանի աննշան նուիրա-րեքութիւնները: Միւրում ներ յուսալ, որ ժողովուրդը իւր բարեպաշտական զգացմունքները պահում է լիուրի ար-տայայտելու նոր եկեղեցու կառուցման ժամանակ և նրանից յետոյ, որպէս զի վայելութեան ընդհանուր համաշափու-

թիւնը կատարելա լինի նորա արտաքին մասերի մէջ:

Ամփոփելով մի խոսքը եկեղեցու մասին, բարեկարգութիւնը պահանջում է խոստովանուի, որ շինին բացառու-թեամբ մեր եկեղեցական գործերն ըն-թանում են օրինակելի կանոնաւորու-թեամբ. եկեղեցու բոլոր պաշտօնեա-նների և ժողովրդի մէջ տիրում է ցան-կալի համբարաշխութիւն. լուրջ ընդհա-րումներ, որպիսիք լուծւում ենք ուրիշ տեղերից, միշտու միտքն է որ գոյու-թիւն շինին: Եկեղեցական գումարները մասամբ գտնուած են արեւունական գան-ձարաններում և մասամբ էլ ապահով ձեռքերում. կասկած և թերահաւատու-թիւն այդ գումարների վերաբերմամբ առայժմ նկատուի չեն, և առհասարակ բոլորը համոզուած են, որ մեր եկեղե-ցական գործերը գնալով աւելի եւս պի-տի կանոնաւորուեն և աւելի նախանձ-լի վիճակի մէջ գոյուին:

Սարգս

ԿԻՆԻԿՈՅ ԿԱՐԻՔՆԵՐԻ ԿԱՐԻՔԸ:

Երուսաղէմի հայոց վանուց լուսարա-րագետ նորին բարձր սրբազնութիւն Խաչատրեան արեւելահայոց, ս. Եշ-միանի կաթողիկոսական վերջին ըն-տրութեան ժամանակ «Նոր-Գար»-ի ա-ռաջարկած թիւնածուն ներկայումս արդէն Սոյո հայրապետական գահն է բազմած: Սոյո նախկին կաթողիկոսի թուրքութիւնը և Սոյո գահի երկար տա-րիներ թափուր միայլ բոլորովին բայ-բային և տակն ու վրայ են արել Կիւի-կան տան եկամտուր բոլոր աղբիւրնե-րը: Բացի կաթողիկոսարանի և ժողովրդի նախկին տաճարային, հայրապետա-կան գահի թափուր միայն առիթն է, որու մի շարք կաթողիկ օրդներին, որպիսիք են՝ եկոլիտները, ֆրանչիս-կանները, զոմինկեանները, և բոլոր-քական այլ և այլ դասնութեանց լու-տեղականներին, ռեֆորմիստներին, բա-րիստներին, այն, մինչև անգամ մը-մոններին կրկնապատկել Կիւիկայում իրենց ջանքերը հայ-քրիստոնեաներից նոր հեռադիւրեր ճարելու համար: Ամ-բողջ աշխարհի միասնականութեան ապագայ դէպքը, նրանց գործունէութեան ամենամեծ գործունէ գաղտնի է: Այս քաղաքական կանոնի առաջնա-կարգ ֆակտորի միջոցովն է, որ մենք մեր եկեղեցական ինքնուրոյնութիւնը և ազգային միութիւնը պահպանել կարող ենք, բարեկարգ, երազական գիտութեան և մեր կրօնի պահանջներին յարմարե-րած գաղտնիքովն է, որ մենք մեր եկեղեցու հակառակորդներին յաղթե-լու կարող ենք, և մեր օտար դաւանու-թեան երաշխակցներին հասկացնել, որ նրանք իրենց այսրինի հայ եկեղե-ցու փրկել գաղտնիքով, անուստի այն-քան երջանիկ կլինին ու կման, ինչ-պէս ամեն մի օտար եկեղեցու մէջ, ի-հարկէ առանց օտարազգիների մի շարք բաղադրանք և թափուր ձգտումներին ու ջանքերի տգէտ և անմիջ գոհ դառնա-լու Ով ուզում է կոյր լինել, թող ու-րանայ, որ եկեղեցին այսօրուան օրը, բացի բարոյական-կրօնական գործն-կից, ամեն երկրներում առաջնա-կարգ բաղադրանք ֆակտոր է, ինչպէս միշտ ցոյց է տուել «Նոր-Գար»-ը:

Հայ եկեղեցին միայն այն ժամանակ Կիւիկայում օտար դաւանութեան դէմ յաղթութեան կամ զոնէ նմանապիսի բար-ձր ու կանոնաւոր ժողովրդական զարթոնք ունենայ ձեռքի սակ. Կիւի-կան հայրապետն այն ժամանակ կա-րող է իւր հօտին արթուն և ժամանա-կի պահանջներին յարմար հոգեւորական-ներ տալ, երբ Կիւիկայում առնուազն ուսուցչական հայոց հոգեւոր զարթոնքի ծրագրով մի հաստատութիւն լինի: Միայն այն ժամանակ կարող է նաև ժողովրդը, զարթոնքներն և օրինաւոր անուշիկներ տալ, իհարկէ առաջում նրանց մահկալիութեամբ գիտելիքներ հոգալով:

Կ. Գոյի սրբազան պատրիարքը կա-տարեց իւր պարտականութիւնը յաջո-ղեցնելով Կիւիկան տան Վեհապետի

ընտրութիւնը. ժողովուրդը կատարեց իրենց սեպական պարտը ընտրելով իւր բարձր կոչման արժանի մի անձնաւո-րութիւն Սոյո գահակալ. մնում է, որ հայ հարուստները, կրօնականների մէջ գտնուին անձեր, որոնք ցանկանան Կի-կայի Սանատարանը լինել: Արեւօք հայ մեկնանքները ոչ չապիտի ձգտե-լու կենդանութեան օրերում իրեն մի անմոռանալի և շնորհալի կոթող կանգ-նել շնորհալիների հայրենիքում իրենց ընծայարեութեամբ ազատելով Կիւի-կան տգիտութեան վրայակցի:

Բարձրագոյն մեր Կիւիկայի ազգային-երին հոգեպէս և դուր կտեսնէք թէ ինչպէս նրանք կարճ ժամանակամիջո-ցում իրենց նիւթապէս կրարելուեն:

Յ. Թովմեան

Հայկ. (Գերմանիա)

ՍԱՍՈՒՆԻ ԺՈՒՐՁԸ

«Одесск. Новости.»-ի մէջ պ. Սլովո-Պլազու գիտեղած է մի ֆէյլիտան, որի մէջ խօսում է ռուս գրող Մ. Գոր-կիի գրական արժանաւորութեան մա-տին և յայտնում այն կարծիքը, թէ «Знание» հրատարակչական հաստա-տութեան գտած յաջողութեան պատ-ճառներից միւնն եւ Մ. Գորկիի նրա-նում ունեցած մասնակցութիւնն է: Այս առիթով խօսելուց յետոյ, տալիս է ինչ ինչ տեղեկութիւններ ռուս տա-ղանդաւոր գրողի մասին:

Եթէ Գորկին, —գրում է Օդեսայի լուրքի ֆէյլիտանը, — այժմ Նիւթական մեծ կար-գութեան ուղեւ է դարձել, գրանից չի հեռու, թէ նա զաւարդ է մեծ մարդ լինելուց, եթէ մինչև իսկ նա օրերից յետոյ ոչինչ լուս բան չգրէ, և ինչ թուած է, թէ չէ գրել, —այնու-մենայն, ռուս գրականութեան մէջ նրա գրա-ւած տեղը գարձեալ կմայ աչքի ընկնող ու կարեւոր ռուս Գորկիի՝ երբեք սրբապարզ տա-ղանդի մասին հարկաւոր է յանախ քան կար-կի է շատ խօսել:

Գործադարձ, նրա նկատմամբ գրուածնե-րը շատ անգամ ծիծաղելի են, անհիշ ու ան-հեթեթ: Մինչև անգամ նրա կենսագրութեան վերաբերուած փաստներն անգամ իրենց մէջ պարունակում են խոշոր անճշտութիւններ, ու-րոշ ստուգել մի առանձին էլ դժուարութիւն չունի: Օրինակ, գերմանական «Die Woche» հա-նդէր իւր ընթերցողներին տալիս է Գորկիի, նրա կնոջ, երեխաների պատկերները, նրա տան, տանաւաններին նկարները և այլն, հաղորդում է միևնույն ժամանակ. որ Գորկին իւր կնոջ —Վոլոյիայի հետ ծանօթացել է 19 տարեկան պատանեկական հասակում, երբ դեռ եւ ապուր մի Վոլոյիայի աղբիւրով և Սամարայի, Սարատովի ու Նիժնեայի լուրքում պատմելը էր հրատարակում: Այս բոլորը մէջ ոչ մի ճշ-մարիտ խօսք չկայ: Սարատովի լուրքներում Գորկին ոչ մի բան չունի հրատարակած. նրա ամուսինը մանրակալ լոյս է տեսել Բիթիկ հրատարակչու «Кабак»-ի թիւթում: Իսկ «Самар. Газет»-ին աշխատակցում էր 1895 թ. և այդ ժամանակ է միայն նա ծանօթացել իւր ապագայ կնոջ՝ օրիորդ Վոլոյիայի հետ, որը 17 տարեկան էր և գիմնազիան նոր աւարտած: Այդ միևնույն լուրքում ամբողջութեամբ միջ բացւում է սրբաբարձու իմաստը և այդ պաշտօնը յանձնում է օր. Վոլոյիային չէլց այդպիսի կ պատմում է Մ. Գորկին ծանօթութիւնը նրա հետ: Այդ ժամանակ նա 25 տարեկան էր և ոչ 19-ը: Գորկին շուտով ամուսնանում է և Սամա-րայից փոխադրում է Նիժնի, որ և աշխատե-լուում էր «Вестн. Лист»-ի թիւթին: Այդ քա-ղաքին էր, որ Գորկին գրում էր «Одесск. Нов.»-ին իւր նշանաւոր «Ճամբանաւորաց-կան նամակներին»:

Թէ որքան մեծ էր Գրագա թագու-հու աղղեցութիւնն Սլեբանդը թա-գաւորի սմբողջ կեանքի վրայ—երևում է արտասահմանական թերթերի թղթ-թակցների տուած տեղեկութիւննե-րից: Սլո տեղեկութիւնները նրանց հա-ղորդել է Վլոյիա Վոլոյիայի, որը իւր ժամանակին նկարած էր թագաւորա-կան զոյգի պատկերները:

Թագուհին, —ասում է Վոլոյիայի, —աւելի լիւր ու ժողովրդ էր, քան նրա գուրդ էին բե-րում պատկերների մէջ: Նա, ըստ երևոյթի, մասող հասակում եղել էր խիստ սեղեցիկ. նրա աչքերը սառակ սերուն էին և խոր ըն-կած. փոքրիկ բերանը շատ սերուն գոգարու-թիւն ունէր, և նրան զաւցնում էր միայն չը-թուներէր մշտական ժպիտը, որը միշտ էլ ան-կեղծ ու բնական չէր: Գրագան գեղարուեստից ոչինչ չէր հասկանում և նկարներին կանոն նրա յայտնած կարծիքներ

ցուցակը, որն ընդունուած է ամբողջ-

ՋԻՔՈՒԹԻ. — Մոլլան Սոմալիում ունիչացրեց պատերազմական հինգ պահակ Բուրասի և Բուգաթի միջև: Անգլիական 39 սպայ սպանուած են: 2,000 տեղացի զինուոր գերի են բռնուած:

ՈՐԱԶԻՆԳՏՈՒ. — Դերմանական կայսրը և Ռուզվելտը սրտագին հեռագրեր փոխանակեցին իրար հետ:

Յունիսի 15-ից

ՄՈՒՅՈՒՄ. — Մալան ընկերութիւնը որոշեց առ միայն պահպանել իւր տնայնացուցականները մէջ ընկերութեան պատուաւոր անդամներ սերբիական Ալեքսանդր թագաւորի և Դրագա թագաւոր անունները:

ՊՈՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ. — Թաքուի մօտ եղած ճակատամարտի երրորդ տարեդարձը հանդիսանալու է ամենախոշորը: Ժողովակ Ալեքսէնը զիտեց Խաղաղական ուղիւնսի ծովային ուժերը: Ժամանակում էին 36 նաւ: Նաւերի 5 գծերի առաջով անցնելուց յետոյ ծովակալն այցելեց «Բէրգի» և «Տակո» նաւերը և «Գորէն» ու «Բոր» նաւակները: Ծովակալն հռանդուն հայրենասիրական ճառեր արտասանեց: Գայեթական մարտիկները և սպանուած հերոսների համար կատարուած հոգեհանգստից յետոյ ծովակալի մօտ «Ռիւրիկ»-ի վրայ նախաճաշ եղաւ ճակատամարտի մասնակցողների ներկայութեամբ:

ԱՍԻԱՏԻԿ. — Միջին-ասիական երկաթուղու վրայ անմիջական հարկդրուցութիւնը վերականգնուած է մարդատար գնացքների համար յունիսի 12-ին և ուղարկողների գնացքների համար յունիսի 15-ին:

ԲԵՆԻ. — Ամերիկեան զեպան Տօնէրի բաժակաւորին կայսրը պատասխանեց մի ընդարձակ ճառով ծննդէն առաջին րէն լիւրով և վերջացրեց ճառը հետեւեալ խօսքերով. «Ես եմ նահանգների նախագահի կենսաց: Թող Աստուած օրհնէ նրան և իւր պետութիւնը»:

ՀԻՄՈՒ. — Պաշտի իրեն լաւ է պարտ և յունիսի 14-ին ընդունեց Բրիտանիայի նուագիչին:

ԲԵՆԻՐԵՒ. — Փրանսիական զեպանը վերադարձաւ Բելգիայ:

Գ. ՊՈՒՆՍ. — Հելլեններ թագուհին Բոսֆորի վրայով անցաւ Ռուսիա: ԲԵՐԼԻՆ. — Դեկտեմբերի կուրիցէն նախագահին նրա Անգլիայի մեկնելիս:

Գ. ՊՈՒՆՍ. — Սեպտիկ Դեկտեմբերի 4-ի վրայ, Դոյմուշիկի մօտ, զինամիտ պայթեցրին: Երկուսուրդու գնացքը չղկեցինքնան ու երկաթուղուց անհնաւ կերպով վնասուած են:

ՍՈՒՖԻ. — Այստեղի հիւպատոսական չորանցումը միջկարգական տեղեկութիւններ են ստացուած Գ. Պոլսից, որ թրքական զորքերը կեդրոնացած են սահմանագլխի վրայ միայն մի քանի կէտերում միանգամայն կտրուել համար բոլորական հրօսակայանների ճանապարհը դէպի Մակեդոնիա:

Սոմալի մտադիր է պահպանել խաղաղ յարաբերութիւնը, գիտակցելով որ պատերազմը Թիւրքիային ոչ մի օգուտ չի բերել: Երկուսուրդու չափունակ երկիրը լուրջ բն ստացուած ռահանքից:

Թէ Բելգիայի բուլղարական դիւանագիտական զործակալը ներկայ չէր Պետր թագաւորի ժամանման առթիւ: Եղած հանգամանքին, բայց այն բանից յետոյ, երբ թագաւորն իշխան Ֆերդինանդին հարգողեց Բելգիայում կատարուած անցքը, հրահանգ տրուեց վերանորոգելու զինանախարանի յարաբերութիւնները նոր կառավարութեան հետ:

ԲԵՆԻՍՏԵՆ. — Սենատը 71 ձայների մեծամասնութեամբ 7-ի դէմ ընդունեց Գրիգորիոս Երկրորդի չինուտ համար կայացած համաձայնութիւնը:

ՀԻՄՈՒ. — Սենատ: Պատասխանելով Սերբիայի անցքերի մասին եղած հարցապնդումին, Մարին յայտարարեց, թէ կատարուած թիւրքական զորքերի այն զգացումին, որ յարուցել են այդ տարգիւղական անցքերն Բոսնիայում և ամբողջ քաղաքակրթութեան վրէժաբանում, և ամենախիստ կերպով դատապարտուած է յանցաւորներին, սակայն կատարուած թիւրքական զորքերի խառնուելու պէտք է խստի դիտարկ: Նա պէտք է ճանաչէ, որ Բելգիայի անցքերը ներքին անցքերի բնաւորութիւն ունեն: Այս բանը հարկաւորեց կատարուած թիւրքական զորքերի վերաբերմամբ սպասողական դիրք բռնել և այդ դիրքը նա պահպանելու է առաջիկայումս ևս նոր կատարուած վերաբերմամբ: (Հաւանութիւն):

ՅԵՏԻՆ. — Իշխանը և իշխանուհին զահաւանաւոր պրինցեսի հետ միակեցին արտասահման:

ՏՐՈՒՄԶԷ. — Հիւսիսային բեռը հետադարձ ծիւղերի արշաւանումը հասաւ յատակ գործարարի «Միւրիկ» նաւով և վերցրեց 210 շուն ու 5 ձի: Նաւը մեկնում է Արիանդեյով, որտեղից կգնի ուղղակի ստույգների չորան:

ՎԵՆԵԱ. — Պետր թագաւորը յայտնեց նախկին թագուհի Նատալիային, որ հին կոնստանդնուպոլիսում բոլոր թրեղէնները պատկանում են նրան:

ԲԵՆԻՐԵՒ. — Թագաւորը զահակութեան մասին տրուած անդիկութեանը պատասխանեց նա ստացուած վերջին և Փրանց-Իոգիթ կայսրերից, նախագահ Լուրէից, Ռուսիայի թագաւորից և Չերնոգորիայի ու Բուլղարիայի իշխաններից:

Յունիսի 16-ից

ԳՆԵԶԳ. — Էնդելից հեռագրում են, որ այնտեղ պատահել է զորեղ երկրաշարժ:

ՀԻՄՈՒ. — Արանիական ագիտատոր լրագրող Դերվիշն զուրա է հանուած Փրանսիական սահմանապահութիւն:

ԲԵՆԻՐԵՒ. — Էրեկուայ վերջին կրկնաբուէրութեան վերջնաւուց յետոյ ստացուած արդիւնքը հետեւեալն է, պահպանողական՝ 752 (?), պետական կուսակցութիւնից — 19, հակասեմիտական — 9, կեդրոն — 100, նացիոնալ-լիբերալ — 51, գերմանական ժողովրդական կուսակցութեան պատկանող — 6, դաշնակցական աղաւաղներ — 9, սոցիալ-դեմոկրատներ — 81, էլիզաւր — 9, լեհ — 16, գլխիկներ — 3, գերազանցական և գերազանցական դաշնակցութիւններ — 7, դաշնակցական — 1 և ոչ մի կուսակցութեան չպատկանող — 11 հոգի:

ԱՅԵՆ. — Անգլիացիները կրած պարտութեան մասին Զիրբութից ստացուած տեղեկութեան նկատմամբ այստեղ ուշիւ յայտնի չէ:

ԳԻՆԻ. — Վիլհելմ թագաւորը պատուին ամերիկական «Երեւ Դարը» զբոսանալի վրայ տրուած նախաճաշի ժամանակ, ծովակալ Կոտտոնը: Գլխում ամերիկական նաւատորմին ցայ տրուած ընդունելութեան առթիւ շնորհակալական ճառ արտասանեց և բաժակ առաջարկեց Վիլհելմ թագաւորի կենացը, որը իւր հերթին շնորհակալութիւն յայտնեց և խմեց Միացեալ Նահանգների նախագահ կենացը:

ՄԱՐԻՆ. — Բիւրան — Սրագաստ չորանուով երկաթուղային գնացքը ընկաւ նազիլիւզ գետը: Ենթադրուած է, որ արկածուածների թիւը հարիւրից անց է:

ԱԹԷՆԵ. — Դեկտեմբերի կողմնակից 87 պատգամաւոր վճռել են պաշտպանել նրա քաղաքականութիւնը ընդդէմ նոր կարենթի:

ԲԵՆԻՐԵՒ. — Պատերազմական զործերի միջնորդին թագաւորը նշանակել է չորաններին կանցելու:

Գ. ՊՈՒՆՍ. — Դրան հետ մօտ յարաբերութեան մէջ գտնուող չորաններում բացարձակ են, թէ իւրեքական զեպանի Բելգիայից յետ կաշուելու դէպքը երբէք չպէտք է համարել իբրեց ցոյց Պետր թագաւորի դէմ ուղղուած, այլ պէտք է ընդունել նշան դատապարտութեան: Թագաւորապետութեան նկատմամբ և անկախութիւն յանցապատերի պատժուած լինելու: Այստեղի սերբիական զեպանը չպէտք է հեռանայ Գ. Պոլսից: Պետր թագաւորը տեղեկութիւն է ստուել ոռւթաւ:

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Արտնով յայտարարում է, որ իւր աստիճանում այն յունիսի 20-ին օրու ժամը 1-ին աճուրդ է նշանակուած կապալով տալու համար քաղաքային երեք ընդունել, որոնք գտնուում են 1) Ալեքսանդրիան այլու ստորին մասում, 2) Երեւոյարամասում Պուշկինիան վտայոցում և 3) 3-րդ քաղաքամասում Բաղարայա վտայոցում: Աճուրդի իւրաքանչիւր ընդունելի համար կկատարուի առանձին: Ցանկացողները կարող են պայմաններին տեղեկանալ քաղ. վարչութեան 4-րդ բաժանմունքում: Այն անձերը, որոնք ցանկանում են մասնակցել աճուրդին, պարտաւոր են աճուրդ օրը ներկայանալ 50 ր. գրտաւան: Կարելի է յայտարարութիւնները տալ վաղ ծրարներով մինչև աճուրդի սկսուելը: (171) 2—1

Նին իւր գահ բարձրանալու մասին, վերջինս պատասխանել է բարեկամական խօսքերով: Հրոսակայանների հետ անդի է օւնեցել 6 ճակատամարտ: Երբ օր առաջ Սեկանիկ — Գ. Պոլսի երկաթուղային գծի վրայ, Դեմիր-Բէյի կայարանի մօտերը զինամիտային ուժի պայթումն է անդի ունեցել: Երկաթագծերն ու շոգեւորը (ЛОКОМОТИВЪ) վնասուել են: Մարդկանց ոչ մի վնաս չի հասել: Քննութեան է ձեռնարկուած: Չերեկալուած է մի քանի բուլղար:

ՎԵՆԵԱ. — Միւրիսար-Նախագահ կոմս Կուն-Խեդիբօւլին երգմունեցուած է, ինչպէս նաև առեալի մինիստր Գայուս-Վարին և խրոսածական գործերի մինիստր: Գայուսը նոր մինիստրներին ընդունեց հանդիսաւոր ունիւրութեան և նրանց առաջ արտասանեց կարճ ճառ:

Խմբագիր հրատարակիչ՝ ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ ԱՆԿԻՆԿԱՎԱՅՈՒՄԸ ԵՐԱՅԹՈՒՂԻ

Պետ. 1903 թ. ապրիլի 18-ից (ժամերը նշանակուած են Պետերբուրգի հաշուով, փակագծերում թիֆլիսի հաշուով)

Մարդատար արագ գնացք № 1 Թիֆլիսից Բաթում մեկնում է առ. 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.) հասնում է Բաթում երեկ. 8 ժ. 03 ր. (9 ժ. 01 ր.):

Մարդատար արագ գնացք № 2 Բաթումից Թիֆլիս մեկնում է գիշ. 10 ժ. 24 ր. (11 ժ. 22 ր.) հասնում է Թիֆլիս առ. 8 ժ. 44 ր. (9 ժ. 42 ր.):

Փոստատար գնացք № 3 Բաթումից Թիֆլիս մեկնում է եր. 9 ժ. 18 ր. (10 ժ. 16 ր.) հասնում է Թիֆլիս գիշ. 4 ժ. 25 ր. (5 ժ. 23 ր.): Մեկնում է Թիֆլիսից Բաթում եր. 5 ժ. 20 ր. (6 ժ. 18 ր.) հասնում է Բաթում առ. 6 ժ. (5 ժ. 7 ժ. 03 ր.):

Մարդատար գնացք № 5 Բաթումից Թիֆլիս մեկնում է գիշ. 1 ժ. 03 ր. (2 ժ. 01 ր.) հասնում է Թիֆլիս առ. 6 ժ. 05 ր. (7 ժ. 03 ր.) մեկնում է Թիֆլիսից Բաթում եր. 6 ժ. 51 ր. (7 ժ. 49 ր.) հասնում է Բաթում եր. 6 ժ. 58 ր. (7 ժ. 56 ր.):

Փոստատար գնացք № 4 Բաթումից Թիֆլիս մեկնում է եր. 9 ժ. 23 ր. (10 ժ. 21 ր.) հասնում է Թիֆլիս առ. 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 08 ր.): Թիֆլիսից Բաթում մեկնում է գիշ. 10 ժ. 51 ր. (11 ժ. 49 ր.) հասնում է Բաթում առ. 5 ժ. 8 ր. (6 ժ. 6 ր.):

Մարդատար գնացք № 6 Բաթումից Թիֆլիս մեկնում է առ. 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.) հասնում է Թիֆլիս եր. 10 ժ. 03 ր. (11 ժ. 01 ր.): Թիֆլիսից Բաթում մեկնում է եր. 10 ժ. 34 ր. (11 ժ. 32 ր.) հասնում է Բաթում գիշ. 3 ժ. (2 ժ. 4 ժ.):

Փոստատար գնացք № 7 Թիֆլիսից Երևոյարամաս մեկնում է գիշ. 11 ժ. 32 ր. (12 ժ. 30 ր.) հասնում է Երևոյարամաս գիշ. 5 ժ. 14 ր. (5 ժ. 12 ր.): Փոստատար գնացք № 8 Երևոյարամասից Թիֆլիս մեկնում է գիշ. 11 ժ. 06 ր. (12 ժ. 04 ր.) հասնում է Թիֆլիս առ. 5 ժ. 11 ր. (6 ժ. 09 ր.):

Փոստատար գնացք № 95 Երևոյարամասից Կարս մեկնում է առ. 10 ժ. 40 ր. (11 ժ. 3 ր.) հասնում է Կարս գիշ. 2 ժ. (2 ժ. 58 ր.):

Փոստատար գնացք № 96 Կարսից Երևոյարամաս մեկնում է գիշ. 3 ժ. 57 ր. (4 ժ. 5 ժ.): Մարդատար գնացք № 9 Թիֆլիսից Բաթում մեկնում է առ. 5 ժ. 23 ր. (6 ժ. 21 ր.) հասնում է Բաթում առ. 10 ժ. 35 ր. (11 ժ. 33 ր.):

Մարդատար գնացք № 9 Բաթումից Թիֆլիս մեկնում է գիշ. 3 ժ. 40 ր. (4 ժ. 38 ր.) հասնում է Թիֆլիս եր. 8 ժ. 45 ր. (9 ժ. 43 ր.):

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ Ժողովարանի

աւագների խորհուրդը

որոշեց սոյն տարուայ յուլիսի 1-ից հիմնովին ստուգել Ժողովարանի կրթարանի գրքերը: Ստուգումը աշխույթ կեամբ վերջացնելու համար յիշեալ օրից սկսած կպահանջուի գրքեր տալ ըմնչև օրստուգումը վերջանայ, իսկ, գրքերը կնկուսուեն ամբողջ ժամաւ (174) նակը: 3—2

Լ ա յ Ս ե ս ա լ
Շ ի ր Վ Ա Ն Ջ Ա Գ Է Ի
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԵՐԿԵՐԻ
ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐԸ

(«Հրգհն», «Գործակաւարի Յիշատակարանից», «Խնամատար» և «Երամբն»):
Յունիսի 5-ից ուղարկում է բաժանորդներին:

Մամուլի տակն է երկրորդ հատորը:
Բաժանորդագրութիւնը՝ շարունակուած է:
2րդ հատորի գինն է Թիֆլիսում 4 ր. 50 կ.
» » » » Օտար քաղաքներում 5 ր. 50 կ.
Յրեղ թղթի վրայ Թիֆլիսում 8 ր.
» » » » Օտար քաղաքներում 10 ր.
Փառայող կազմով 12 ր. և 14 ր.
Բոլոր 4 հատորները լոյս կտեսնեն մինչև 1903 թ. վերջը:
Դիմել — Тифлисть, Центральная Книжная Торговля կամ հեղինակին Тифлисть — Ширванзаде (166) 3—5

Գ Ր Ա Ն Ա Ն Ո Ւ Թ
„ԼՈՅՍ“

Պատիւ ունիմ յայտնելու Պարսկաստանի և մասնաւորապէս Ատրպատականի և Թաւրիզի արդոյ հայ հասարակութեան, որ Թաւրիզ քաղաքում բաց եմ արել «Լոյս» անունով զրախանութ, որի գլխաւոր նպատակն է Դասագրքեր, թնթերցանութեան գրքեր, (հայերէն և ֆրանս.) և ամենատեսակ դասական առարկաներ մատակարարել Թաւրիզի և Ատրպատականի դպրոցներին ու զանազան հաստատութիւններին մատչելի դնելով:

«Լոյս» զրախանութում վաճառուած են նաև ամենատեսակ թղթեղէններ, տրպազը, և գրութեան թղթեր, հաշուեմատաններ, գրչէնք, ընտիր թանաքներ, և առհասարակ զրախանայի վերաբերեալ պարագաներ:

Յանձն եմ առնում բերել տալ գրքեր և այլ պիտոյքներ, եթէ այդպիսիք մեր զրախանութում չլինեն և կամ սպառուած լինին. այդ դէպքում պատուէրները կատարուած են 25% կանխավճար ստանալով և բերում են Գովախից քառասուն օրուայ ընթացքում կամ կարելի դէպքում՝ աւելի շուտ:

«Լոյս» զրախանութը ընդունում է գրքեր որոշ պայմանով վաճառելու համար: «Լոյս» զրախանութի միջոցով կարելի է բաժանուել գրութիւն թէ հայ և թէ ռուս պարբերական հրատարակութիւններին:

Ունիւրի ի միջի այլ դասական առարկաների միջ քանակութեամբ աշակերտական ամենատեսակ աշտրներ, որոնք վաճառուած են՝ հատը 5 շահի, 100-ով-4 1/2 շահի, 1000-ով 4 շահի:

Յանկալի է, որ դպրոցական հաստատութիւնները շտապէին օր առաջ պատուէրներ տալ:

Պատուէրները կատարուած են ճշտութեամբ և շուտ:

Մեր հասցեն՝ Թաւրիզ, Գր. Աղաջանեանցին Մալաղին «Լ Ո Յ»

Արտասահմանից՝ ТАВРИЗЪ (ПЕРСИЯ) Грнорію Агаджаніантз Магазинъ «Луйсь»

Tauris (Perse) կեռ Grigor Aghadjaniantz Magasin «LOUISSE»

Հեռագրական հասցէ՝ Tauris, Aghadjaniantz (0) 5—2

ՊԱՓԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ԴԱՐԱՆ

Թիֆլիս, Գալախիսկի պոստպիկ, Երևոյարամասի № 7: Հասցեն Երևոյարամասի Երևոյարամասի Երևոյարամասի Երևոյարամասի № 69.

Մեծ Բանակութեամբ բազմատեսակ ամենակատարեալ գործուած գրամֆօններ:

Անգլիկ Բանակութեամբ պլաստիկ յայտնի և երեկի երգչների ռուս, հայ, վրացի, թիւրք, պարսիկ, լեհացի, ֆրանսիացի, անգլիացի, իտալացի, գերմանացի և այլն:

Պլաստիկ լինուրեան ժամանակ, խնդրում եմ ուղարկութիւն դարձնել մեր գործարանի «Երևոյարամաս» կիլիքի վրայ, առանց այդ բանին պլաստիկները անպայման կեղծ են:

Ընկերութեան պահեստին հետ կայ յատուկ գործարան, որտեղ, հարկ պահանջած դէպքում ուղղուած են գրամֆօնները:

Դաւանութեան կանոնաւոր բանիւր մասին, երբ տարուայ համար երաշխաւորութեան թուղթ է տրուած:

Ապրանք փաթեթելու և կապելու ծախքը մագաղանի հաշուին է: Ապրանքներն առաքումը մինչև քուր երկաթուղիների կայարանները (նոյնպէս և ամառուայ ամիսներին՝ նաւահանգիստները) ընկերութիւնը իւր հաշուով է անում:

Պատուով առաքման ծախքի կէսը «Երամաֆօնի» ընկերութիւնը իւր վրայ է առնում:

Կիրակի օրերը խանութը փակ է իսկ միւս օրերը առաւօտեան ժամը 8-ից մինչև երեկոյեան ժամը 9-ը բաց:

ՊԱՇԽԱՆՔՆԵՐ ԳՐԱՅԿԵՐԱԶՄԻՐԻ ԿԱՏԱՆՈՒԹՅԱՆ

Մեծ բուով առնողներին ուղարկում է ըստ պահանջման նոր Գրէյս-կուրաններ:

(75) 30—28